

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie udziału Wspólnoty w Europejskim Programie Badawczo-Rozwojowym w dziedzinie Metrologii podjętym przez kilka państw członkowskich

COM(2008) 814 wersja ostateczna – 2006/0230(COD)

(2009/C 228/12)

Dnia 21 stycznia 2009 r. Rada, działając na podstawie art. 169 i 172 ust. 2 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

„wniosku dotyczącego decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie udziału Wspólnoty w Europejskim Programie Badawczo-Rozwojowym w dziedzinie Metrologii podjętym przez kilka państw członkowskich”

Dnia 13 stycznia 2009 r. Prezydium Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego powierzyło przygotowanie opinii w tej sprawie Sekcji Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji.

Mając na względzie pilny charakter prac, na 452. sesji plenarnej w dniach 24–25 marca 2009 r. (posiedzenie z 25 marca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wyznaczył Antonella PEZZINIEGO na sprawozdawcę generalnego oraz jednogłośnie przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES uważa, że cele wniosku mają fundamentalne znaczenie i zachęca Komisję do działań na rzecz wspólnego systemu pomiarowego, wykraczającego poza krajowe ramy badań i postępów w tej dziedzinie, w celu wypracowania wspólnej dla wszystkich europejskiej wartości dodanej.

1.2 Zdaniem EKES-u ostatecznym celem jest osiągnięcie w skali światowej jednolitego stanowiska, w ramach którego głos UE byłby znaczący i wspierałby standardy dostosowane do materiałów, produktów i procesów opracowanych w Europie i odpowiadające interesom w obszarze przemysłu i handlu Unii Europejskiej.

1.3 Zdaniem Komitetu w obecnym, zglobalizowanym kontekście ekonomiczno-społecznym europejska struktura metrologiczna, która osiąga znakomite wyniki, może przynieść gospodarce UE jedynie korzyści.

1.4 EKES uważa, że europejskie środowisko badawcze powinno się coraz bardziej angażować w procesy wypracowywania nowoczesnych systemów, które umożliwiają stosowanie metrologii w innowacyjnej fizyce, chemii, biologii, a także w dziedzinach związanych z ekologią i oddziaływaniem na środowisko naturalne oraz w nanotechnologii, żywieniu, a także bezpieczeństwie i higienie pracy.

1.5 Zdaniem Komitetu, w celu uzyskania pożądaných wyników należy podejmować zdecydowane działania na rzecz większej integracji przemysłu, handlu i sektora publicznego w rozwoju europejskich badań w dziedzinie metrologii, co zalecają nowe standardy w kontekście międzynarodowym.

1.6 Komitet za szczególnie ważne uważa, aby badania metrologiczne nie sprawiały wrażenia obszaru samowystarczalnego i skupionego na opiniach pochodzących z własnego środowiska.

1.7 Regulacja i standaryzacja dokonują się poprzez zastosowanie systemów mierzalnych wielkości w oparciu o metrologię stosowaną i uznawaną na szczeblu międzynarodowym. Dlatego też EKES proponuje, aby w opracowywanie nowych systemów od samego początku zaangażować europejskie komitety normalizacyjne (CEN, CENELEC, ETSI) oraz odpowiednie organy krajowe, m.in. jednostki akredytujące.

1.8 EKES uważa, że należy podjąć wszelkie możliwe wysiłki na rzecz osiągnięcia w europejskich badaniach metrologicznych ścisłego powiązania pomiędzy:

— środowiskiem badawczym;

— przemysłem;

— uniwersytetami, instytutami naukowymi i szkolnictwem wyższym;

— wynikami platform technologicznych;

— zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim.

Zdaniem Komitetu, tylko w ten sposób, unikając wszelkich form izolowania się, można będzie uzyskać wyniki na poziomie europejskim, spotykające się z akceptacją w wymiarze międzynarodowym.

1.9 Komitet dostrzega pozytywne strony wniosku Komisji, w którym wspiera ona inicjatywę Europejskiego Programu Badań Metrologicznych (EMRP) ⁽¹⁾, zapewniając wysoki poziom „wspólnotowości”:

- zarówno pod względem wspólnego programowania i przyjęcia wspólnotowych zasad uczestnictwa ustalonych w siódmym programie ramowym,
- jak i planowanego poziomu przydzielanych środków, który wykracza poza poziom stosowany w wypadkach interwencji na szczeblu wyłącznie krajowym.

1.10 Zdaniem Komitetu należy lepiej zdefiniować system zarządzania. Nie ulega wątpliwości, że niejasno określony system zarządzania może wpływać na postępy badań naukowych i oczekiwane wyniki.

1.11 W tym kontekście EKES podkreśla konieczność większego zaangażowania stron bezpośrednio zainteresowanych metrologicznymi wynikami badań, zarówno przy ustalaniu priorytetów, jak i przy przygotowywaniu i ocenie zaproszeń do składania ofert – które mają być opublikowane w sieci CORDIS i w Dzienniku Urzędowym (Dz.U.) – w odniesieniu do propozycji łączących udział przedsiębiorstw, uniwersytetów i instytutów naukowych i uczelni wyższych, jak i w monitorowanie i nadzór programów i finansowanych projektów.

1.12 Zdaniem Komitetu Rada ds. Badań Naukowych EMRP powinna mieć możliwość kontrolowania, poprzez wiążące opinie skierowane do Komitetu EMRP, typów badań, które mają być finansowane, rocznego programu prac oraz wyboru zespołu niezależnych osób oceniających propozycje, zaś obserwator z ramienia Komisji powinien nadzorować panel oceniający zgodnie z siódmym programem ramowym.

1.13 Zdaniem EKES-u korzystna byłaby sytuacja, w której wstępne propozycje w sprawie kolejnego programu ramowego w dziedzinie badań, rozwoju technologicznego i demonstracji na lata 2014–2020 przewidywałyby autentyczny, ciągły program wspólnotowy koordynowany i zarządzany przez Komisję, który na bazie stałego zaangażowania zainteresowanych stron uwzględniałby w szczególności potrzeby sektora przemysłu, uniwersytetów, instytutów badawczych i standaryzacyjnych, jak również międzynarodowe aspekty badań metrologicznych, szczególnie w stosunkach z organami międzynarodowymi takimi jak ISO, OBWE i innymi organami referencyjnymi, takimi jak IUPAP ⁽²⁾.

2. Wstęp

2.1 Postępująca globalizacja produkcji przemysłowej, usług i handlu wymusza jak największe ograniczenie barier technicznych, które mogą utrudniać wymianę handlową. U podstaw

tego procesu leży wiarygodny i powszechnie akceptowany system pomiarowy.

2.2 Wzrasta liczba przepisów, zwłaszcza w takich dziedzinach jak:

- bezpieczeństwo;
- etykietowanie żywności;
- systemy opieki zdrowotnej;
- ochrona środowiska naturalnego;
- biotechnologia;
- nanotechnologia i zaawansowane materiały;
- energetyka;
- transport, telekomunikacja i systemy bezpieczeństwa.

Wymaga to systemów identyfikowalności i porównywalności uznanych na szczeblu międzynarodowym.

2.3 Badania w dziedzinie metrologii mają w znacznej mierze charakter dobra publicznego i są jednym z głównych działań na rzecz wsparcia regulacji i standaryzacji.

2.3.1 Europejską infrastrukturę pomiarową wspierają organizacje europejskie, takie jak Europejska Współpraca w dziedzinie Akredytacji (EA), Europejski Komitet Normalizacyjny (CEN), europejska sieć metrologiczna Euromet ⁽³⁾, która obecnie włączona została do Europejskiego Stowarzyszenia Krajowych Instytutów Metrologicznych (Euramet) oraz Instytut Materiałów Referencyjnych i Pomiarów (IRMM) Wspólnego Centrum Badawczego w Geel (Belgia), we współpracy z Międzynarodowym Biurem Miar i Wag (BIPM).

2.4 Według BIPM „rozwój międzydyscyplinarnych dziedzin, takich jak nanotechnologia i zaawansowane materiały oraz własności materiałów, spowoduje, że niedługo pojawi się zapotrzebowanie na pewną liczbę norm dla nowych miar odniesienia w dziedzinie fizyki i chemii” ⁽⁴⁾.

2.5 W Europie trwała konkurencyjność i innowacyjność wymagają we wszystkich dziedzinach precyzyjnych pomiarów i testów przynoszących identyfikowalne wyniki, aby możliwe było ustanowienie długookresowych norm dla miar odniesienia, takich jak miary określone w Międzynarodowym Układzie Jednostek Miar (SI).

⁽¹⁾ Art. 169 Traktatu.

⁽²⁾ Międzynarodowa Unia Fizyki Czyste i Stosowanej (International Union of Pure and Applied Physics, IUPAP).

⁽³⁾ Złożona z krajowych instytutów metrologicznych 32 krajów oraz Instytutu Materiałów Referencyjnych i Pomiarów (IRMM) Wspólnego Centrum Badawczego WE w Geel.

⁽⁴⁾ Sprawozdanie BIPM za 2007 r. *Évolution des besoins dans le domaine de la métrologie pour le commerce, l'industrie et la société et le rôle du BIPM* („Ewolucja potrzeb w zakresie metrologii w handlu, przemyśle i społeczeństwie: rola BIPM”), Paryż 2008.

2.6 Badania europejskie w dziedzinie metrologii prowadzone są w ramach krajowych programów badań metrologicznych i projektów wchodzących w zakres ERA-NET, zawartych w szóstym programie ramowym oraz ERA-NET-Plus w siódmym programie ramowym (7PR). Programy te obejmują także projekty IMERA (Wdrażanie metrologii w Europejskiej Przestrzeni Badawczej⁽¹⁾); IMERA-Plus⁽²⁾, który stanowił pierwszy etap programu EMRP, działania Wspólnego Centrum Badawczego (WCB)⁽³⁾ a także obecną propozycję EMRP dotyczącą „zmiennej geometrii”.

2.7 WUSA na rok podatkowy 2009 na programy badawcze Narodowego Instytutu Standaryzacji i Technologii (NIST) wyasygnowano z budżetu federalnego sumę 634 mln dolarów.

2.8 W tym kontekście EKES uważa, że istotne znaczenie ma zwiększenie środków pozostających do dyspozycji europejskich ośrodków badań metrologicznych, łączących potencjał badawczy, jaki istnieje w państwach członkowskich, z potencjałem Wspólnego Centrum Badawczego w celu wytworzenia odpowiedniej masy krytycznej na szczeblu międzynarodowym, unikając ryzyka powielania projektów i marnotrawienia środków. Wyniki byłyby wtedy dużo lepsze niż w przypadku koordynacji projektu ERA-NET-Plus w ramach siódmego programu ramowego na lata 2007–2013.

2.9 Komitet uważa, że ze względu na znaczenie badań metrologicznych w niedalekiej przyszłości, które znalazło swoje odbicie w różnych opracowaniach⁽⁴⁾, badania te powinny stać się jednym z priorytetów tematycznych kolejnego programu ramowego w dziedzinie badań, rozwoju technologicznego i demonstracji na lata 2014–2020. Powinny one uzyskać status i charakter stałych badań wspólnotowych oraz zapewniać stałe i skoordynowane połączenie wysiłków podejmowanych na poziomie krajowym.

3. Propozycja programu na mocy art. 169 TWE

3.1 Propozycja przedstawiona w oparciu o art. 169 TWE polega na stworzeniu europejskiego programu badań metrologicznych (EMRP), łączącego w sobie 22 programy krajowe w zakresie badań metrologicznych w celu poprawy wydajności i efektywności badań publicznych w dziedzinie metrologii.

3.2 Za pośrednictwem tej inicjatywy zamierza się wspomóc tworzenie europejskiej przestrzeni badawczej dzięki lepszej koordynacji programów krajowych, by skuteczniej stawiać

czoła niektórym wspólnym wyzwaniom europejskim i usuwać bariery między programami krajowymi.

3.3 Według Komisji EMRP dąży do zintegrowania programów krajowych 22 państw członkowskich, łącząc je we wspólny program, po to aby:

— wspierać, w szczególności, cele europejskich systemów pomiarowych;

— przyspieszyć rozwój, walidację i wykorzystanie nowych technik pomiarowych;

— być pomocnym przy opracowywaniu i wdrażaniu dyrektyw oraz rozporządzeń.

3.4 Proponowany model zarządzania powstał na podstawie doświadczeń zebranych w czasie realizacji pierwszej inicjatywy w oparciu o art. 169 w ramach szóstego programu ramowego, tzn. inicjatywy EDCTP⁽⁵⁾.

3.5 Inicjatywa EMRP przewiduje budżet w wysokości 400 mln euro, z czego 200 mln euro byłoby wkładem krajów uczestniczących wniesionym w latach 2009–2016, a pozostałe 200 mln euro pochodziłoby ze środków wspólnotowych.

3.6 Koordynację inicjatywy zapewni Europejskie Stowarzyszenie Krajowych Instytutów Metrologicznych (Euramet), założone w 2007 r. na podstawie prawa niemieckiego jako organizacja nienastawiona na zysk mająca swój sekretariat w Brunshwiku w Dolnej Saksonii, działająca w charakterze regionalnej europejskiej organizacji metrologicznej i agencji wykonawczej programu EMRP.

4. Uwagi EKES-u

4.1 Komitet popiera główne cele wniosku oraz przedstawione w nim metody, podkreślając, że ważne jest, aby cele te znalazły konkretne potwierdzenie w:

— doskonałości struktury metrologicznej;

— wspólnych, konkurencyjnych, otwartych projektach badawczych;

⁽¹⁾ W projekcie IMERA, oprócz projektu IRMM Wspólnego Centrum Badawczego KE, uczestniczy 20 partnerów z 14 krajów.

⁽²⁾ W projekcie IMERA-Plus – oprócz KE – uczestniczy 45 partnerów z 20 krajów.

⁽³⁾ Prace WCB w dziedzinie metrologii można scharakteryzować następująco: „Wspieranie konkurencyjności, przejrzystości rynku wewnętrznego i handlu będzie się odbywało za pośrednictwem produkcji i rozpowszechniania wzorców odniesienia uznanych na poziomie międzynarodowym oraz promocji wspólnego europejskiego systemu miar”.

⁽⁴⁾ Por. *Instrumentation and metrology in nanotechnology*, U.S. National Science and Technology Council, 2006, i sprawozdanie BIPM za rok 2007

⁽⁵⁾ Partnerstwo pomiędzy Europą a Krajami Rozwijającymi się w zakresie Badań Klinicznych (*European-Developing Countries Clinical Trials Program*).

— wzmocnienie udziału przedstawicieli środowiska badawczego poprzez rozwój kompetencji;

— autentycznej współpracy międzynarodowej, która dodaje wartości systemowi europejskiemu;

— przemawianiu jednym głosem na arenie światowej;

— przede wszystkim w większym udziale przemysłu (organizacji pracodawców i pracowników), handlu i sektora publicznego w rozwoju europejskich badań metrologicznych.

4.2 Zdaniem EKES-u zasadnicze znaczenie ma fakt, aby badania metrologiczne nie były odizolowane, lecz angażowały użytkowników w ustalanie priorytetów programu, w dokonywanie wyboru projektów i ich oceny, w przygotowywanie propozycji i monitorowanie wyników projektów, w ścisłej współpracy z organami ds. standaryzacji i akredytacji. Komitet sprzeciwia się wszelkim formom działania „za zamkniętymi drzwiami”.

4.2.1 Zdaniem Komitetu zwłaszcza reguły udziału w programie EMRP powinny w pełni spełniać wszelkie postanowienia rozporządzenia (WE) nr 1906/2006, ustanawiającego zasady uczestnictwa w działaniach przewidzianych w ramach siódmego programu ramowego oraz przepisy wykonawcze do jego rozporządzenia finansowego.

4.2.2 Zasady uczestnictwa w EMRP powinny zapewniać spójne, przejrzyste ramy, gwarantując możliwie jak najbardziej skuteczną realizację tego programu i uwzględniając konieczność umożliwienia dostępu wszystkim uczestnikom dzięki uproszczonym procedurom. Zasady te powinny ułatwiać wykorzystanie własności intelektualnej będącej udziałem każdego uczestnika, chroniąc jednocześnie uprawnione interesy innych uczestników i Wspólnoty.

4.2.3 EKES podkreśla, że uruchomienie zintegrowanego europejskiego systemu badań metrologicznych w formie wspólnego programu z udziałem instytucji szczebla krajowego nie przyniesie zadowalających wyników, o ile nie nastąpi ścisła integracja pomiędzy środowiskiem badawczym, przemysłem,

uczelniami wyższymi, organami ds. standaryzacji i akredytacji, a także zorganizowany dialog z europejskimi platformami technologicznymi⁽¹⁾ i ze zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim.

4.3 EKES zauważa, iż art. 169 TWE upoważnia Wspólnotę do udziału w programach badawczych podjętych przez kilka państw członkowskich, pod warunkiem, że ich cele są wyraźnie określone i istotne dla Wspólnoty i programu ramowego oraz mają znaczącą europejską wartość dodaną i masę krytyczną, a ponadto wspólny program działania oraz struktura zarządzania i realizacji programu są wyraźnie określone.

4.4 Zdaniem Komitetu należy lepiej określić cele, nie tylko w kategoriach wsparcia krajowych systemów pomiarowych, lecz także wzmocnienia sieci krajowych instytutów metrologicznych oraz wyznaczonych instytutów i zintegrowania bieżących działań na szczeblu krajowym.

4.5 Zdaniem EKES-u brakuje jasnego określenia priorytetów działania i oczekiwanych wyników, które mogłyby w pełni uzasadnić:

— europejską wartość dodaną wniosku;

— jasnego, wyczerpującego przedstawienia wspólnego programu zintegrowanych działań;

— strukturę zarządzania.

4.6 To samo dotyczy określenia stypendiów dla badaczy lub instytucji, krajowych instytutów metrologicznych lub wyznaczonych instytutów.

4.7 Proponowany system zarządzania także wymaga dokładniejszego określenia. Zauważając, że oprócz Euramet także inne stowarzyszenia, jak np. Eurachem⁽²⁾ działają na poziomie europejskim, EKES podkreśla, że podczas gdy Euramet został wskazany jako organ realizujący EMRP, znaczna część programu będzie realizowana przez National Physical Laboratory, zaś brytyjski kierownik programu będzie „rozwiązaniem przejściowym”.

⁽¹⁾ Np. mikromacierze lub zaawansowana spektrometria masowa.

⁽²⁾ Eurachem to sieć europejskich organizacji mających na celu ustanowienie systemu międzynarodowej identyfikowalności pomiarów chemicznych i popieranie dobrych wzorców jakościowych. Europejski Eurachem składa się z 35 państw członkowskich.

4.8 Wreszcie, EKES wyraża zaniepokojenie faktem, że ani wniosek legislacyjny ani załączniki do niego nie przewidują autentycznego udziału stron bezpośrednio zainteresowanych wynikami metrologicznymi badań. Chodzi tu o przemysł jako całość, handel, organy ds. standaryzacji i akredytacji, czy też sektor publiczny.

4.9 Na zakończenie Komitet stwierdza, że lepiej byłoby przyjąć projekt pilotażowy w dziedzinie europejskich badań metrologicznych, który zakończyłby się w 2013 r. zgodnie z założeniami IMERA-Plus, zaś podczas przygotowań do ósmego programu ramowego na lata 2014–2020 można by zastanowić się nad opracowaniem autentycznego wspólnotowego programu stałych badań o jaśniej określonych i sprawdzonych mechanizmach, zarządzanego przez Komisję dla wszystkich państw członkowskich oraz państw stowarzyszonych. Jego komitet zarządzający i komitet doradczy zapewniłyby właściwy proces konsultacji, ukierunkowania i monitorowania z udziałem zainteresowanych stron, mających na uwadze przede wszystkim potrzeby przemysłu.

5. Uwagi szczegółowe

5.1 Komitet dostrzega pozytywne strony wniosku Komisji, w którym wspiera ona inicjatywę Europejskiego Programu Badań Metrologicznych (EMRP) ⁽¹⁾, zapewniając wysoki poziom „wspólnotowości” poprzez wspólne programowanie, planowane przydzielanie środków, przyjęcie podejścia polegającego na wzajemnym uczeniu się i zasady uczestnictwa przedsiębiorstw, uczelni wyższych i instytutów badawczych oraz poprzez zaangażowanie obserwatora z Komisji w ocenę propozycji, zgodnie z siódmym programem ramowym.

5.2 Ponadto, w odniesieniu do proponowanego zarządzania EMRP, Komitet zauważa, co następuje:

a) Komitet EMRP, składający się wyłącznie z przedstawicieli krajowych organów metrologicznych (IRMM ⁽²⁾ byłby jedynie obserwatorem), byłby odpowiedzialny za wykonanie programu EMRP, w szczególności za:

— decyzje w sprawie opracowywania i aktualizacji programu EMRP,

— tworzenie i likwidowanie komitetów niezbędnych do realizacji podprogramów,

— opracowywanie warunków wykonania programu EMRP, w tym kryteriów wyboru osób oceniających, i podejmowanie decyzji w tych sprawach,

— zatwierdzanie składu panelu oceniającego,

— podejmowanie decyzji w sprawie finansowania programów i projektów badawczych na podstawie warunków finansowania, o ile EURAMET otrzyma zezwolenie Komisji Europejskiej.

— zatwierdzanie części budżetu na kolejny rok finansowy odnośnie do EMRP,

— przygotowywanie i ogłaszanie zaproszeń do składania ofert i do zgłaszania propozycji związanych z EMRP,

— nadzór nad właściwym i uporządkowanym księgowaniem zadań w ramach programu EMRP przez Sekretariat,

— monitorowanie i nadzorowanie realizacji programów i finansowanych projektów oraz decyzji w sprawie działań naprawczych ⁽³⁾.

b) Rada ds. Badań Naukowych EMRP, składająca się z 16 członków, pochodzących:

— z BIPM – 1 osoba,

— z Komisji Europejskiej – 1 osoba,

— z Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych – 1 osoba,

— z Parlamentu Europejskiego – 1 osoba,

— z EUROLAB – 1 osoba,

— z europejskich instytutów normalizacyjnych – 1 osoba,

— z Organizacji Europejskiej Współpracy w dziedzinie Metrologii Prawnej (WELMEC) ⁽⁴⁾ – 1 osoba,

— ze środowiska przemysłu, badań naukowych i uczelni wyższych

⁽¹⁾ Art. 169 Traktatu.

⁽²⁾ Instytut Materiałów Referencyjnych i Pomiarów (Institute for Reference Materials and Measurements, IRMM), Wspólne Centrum Badawcze (WCB), Komisja Europejska.

⁽³⁾ Por. regulamin EURAMET e. V., 11.7.2007, art. 14 ust. 5/

⁽⁴⁾ WELMEC – Organizacja Europejskiej Współpracy w dziedzinie Metrologii Prawnej (Western European Legal Metrology Cooperation).

pełni wyłącznie rolę doradczą w stosunku do aspektów strategicznych EMRP i procesu decyzyjnego w sprawie programów szczegółowych⁽¹⁾.

5.3 W tym kontekście Komitet podkreśla konieczność zaangażowania za pomocą wiążącej opinii Rady ds. Badań Naukowych EMRP i wyznaczenia jej zadania współpracy z Komitetem EMRP na zasadach równości, w szczególności w odniesieniu do

rozwijania i aktualizacji EMRP, komitetów ds. podprogramów, wyznaczania składu panelu oceniającego, decyzji dotyczących finansowania programów i projektów badawczych, przygotowywania i ogłaszania zaproszeń do składania ofert i propozycji, które mają zostać umieszczone w sieci CORDIS i opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE, monitorowania i nadzorowania realizacji programów i finansowanych projektów.

Bruksela, 25 marca 2009 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽¹⁾ Por. regulamin EURAMET e.V. z dnia 11.1.2007, Przepisy i procedury, część B, punkt III.